

POSTANOWIENIE

9 sierpnia 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Paweł Grzegorzczuk

na posiedzeniu niejawnym 9 sierpnia 2024 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa J.B. i D.S.
przeciwko Bank spółce akcyjnej w W.
o zapłatę ewentualnie o ustalenie nieważności umowy i zapłatę,
na skutek skargi kasacyjnej Bank spółki akcyjnej w W.
od wyroku Sądu Okręgowego w Częstochowie
z 16 grudnia 2022 r., VI Ca 100/22,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Przepis ten odpowiada charakterowi skargi kasacyjnej, będącej nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia, o dominującym publicznoprawnym charakterze, przysługującym od orzeczeń wydanych po przeprowadzeniu dwuinstancyjnego postępowania sądowego, w którym sąd pierwszej i drugiej instancji dysponuje pełną kognicją w zakresie faktów i dowodów. W powiązaniu z art. 398⁴ § 2 k.p.c. oznacza to, że w skardze kasacyjnej nieodzowne jest powołanie i uzasadnienie okoliczności

o charakterze publicznoprawnym, które stanowią wyłączną podstawę oceny pod kątem przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (przyczyn kasacyjnych).

Wnosząc o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca Bank S.A. w W. powołała się na istotne zagadnienie prawne w postaci konieczności odpowiedzi na pytania: 1) jaki wpływ na zakres ochrony konsumenckiej powinna mieć okoliczność, że z uwagi na posiadanie przez kredytobiorcę w dacie zawarcia umowy wyższego wykształcenia prawniczego posiadał wystarczające wykształcenie i doświadczenie życiowe by zdawać sobie sprawę z istotnych cech umowy oraz związanych z nią ryzyk; 2) jak oznaczyć termin wymagalności roszczeń kredytobiorcy i kredytodawcy w sytuacji, gdy sąd uznał za prawidłowe zasądzenie odsetek za opóźnienie od dnia następnego po doręczeniu odpisu pozwu, podczas gdy pozwany przed wyrażeniem przez kredytobiorców swej woli co do unieważnienia umowy przed sądem orzekającym był zobowiązany ją wykonywać; 3) czy w przypadku stwierdzenia przez sąd powszechny, że klauzule określające kurs walutowy, stosowany do określenia wysokości świadczenia stron w walucie krajowej, w umowie kredytu indeksowanego kursem waluty obcej, zawartej przez przedsiębiorcę z konsumentem, mają charakter niedozwolonych postanowień umownych w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c., sąd krajowy powinien uzupełnić stosunek prawny umowy kredytu treścią wynikającą z przepisów prawa krajowego o charakterze dyspozytywnym; 4) czy podejmując decyzję sądy powinny brać pod uwagę konieczność zachowania proporcjonalności pomiędzy wagą naruszenia i jej potencjalnymi skutkami a konsekwencjami dla obu stron przyjętego przez sąd rozwiązania. Zdaniem skarżącej istnieje także potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów powszechnych, tj. art. 385¹ § 1 w związku z art. 65 § 1 oraz § 2 k.c. i udzielenia odpowiedzi na następujące pytania: 1) czy przesłankę „rażącego naruszenia interesu konsumenta” należy utożsamiać wyłącznie z samą nierównowagą praw i obowiązków stron umowy, czy też należy uwzględniać ekonomiczny wymiar interesu konsumenta, w szczególności poprzez dokonanie oceny wyraźnej finansowo korzyści kredytu indeksowanego, w czasie zawierania umowy, w porównaniu do kredytu złotowego, również dostępnego

kredytobiorcom, wyrażającą się perspektywą spłacania ewidentnie niższych rat kredytu indeksowanego; 2) czy interpretację pojęcia „postanowienie umowy” należy rozumieć rozszerzająco i obejmować nim automatycznie całą klauzulę uznaną za abuzywną, nawet jeśli faktycznie zarzut abuzywności dotyczy tylko jednego z unormowanych w danym postanowieniu aspektów.

W świetle utrwalonego stanowiska, powołanie się na istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) wymaga sformułowania problemu prawnego i uzasadnienia, że ma on precedensowy (nowy) charakter lub znaczenie dla rozwoju prawa. Problem ten powinien odnosić się do konkretnych przepisów prawa i zostać ujęty w sposób abstrakcyjny, a zarazem wiązać się z rozpoznawaną sprawą; konieczne jest przy tym wskazanie argumentów, które prowadzą do jego rozbieżnych ocen (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz. 11; z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151; z dnia 13 lipca 2007 r., III CSK 180/07; z dnia 10 kwietnia 2014 r., IV CSK 623/13; z dnia 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14; z dnia 9 kwietnia 2015 r., V CSK 547/14).

Oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na przesłance w postaci potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.) wymaga z kolei wykazania, że określony przepis prawa, mimo że budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje wyraźnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w orzecznictwie w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych, które należy przytoczyć (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08 i z dnia 28 marca 2007 r., II CSK 84/07).

Bliższa analiza wniosku nie pozwalała uznać, aby w sprawie zakończonej zaskarżonym wyrokiem wystąpiły powołane przyczyny kasacyjne. Przytoczone we wniosku wątpliwości – w zestawieniu z zarzutami skargi i przedmiotem postępowania przed Sądami *meriti* – odnosiły się do skutków zawarcia w umowie kredytowej powiązanej z walutą obcą (frankiem szwajcarskim) postanowień umownych wyrażających ryzyko walutowe i odsyłających do tabel kursowych banku

przy przeliczeniu waluty obcej na złote polskie i odwrotnie. Problematyka ta nie stanowi *novum* i była wielokrotnie podejmowana w nowszej judykaturze Sądu Najwyższego w odniesieniu do zbliżonych treścią umów kredytowych. Uzasadnia to skrótowe odniesienie się do motywów wniosku.

W wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 21 września 2023 r., C-139/22, *AM i PM przeciwko mBank S.A.*, ECLI:EU:C:2023:692, podkreślono, że pojęcie konsumenta w przepisach dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz. Urz. WE L 95, s. 29, dalej – „dyrektywa 93/13”) ma obiektywny charakter i nie zależy od konkretnego zasobu wiedzy, jaki może mieć dana osoba, czy też od posiadanych przez nią w rzeczywistości informacji. W konsekwencji fakt, że w okolicznościach sprawy konsument posiada wiedzę, którą można określić jako ponadprzeciętną, nie oznacza, aby weryfikacja zakresu informacji, które powinny być mu udzielone, powinna następować według odmiennych kryteriów niż stosowane w innych przypadkach, stosownie do zobiektywizowanego standardu przeciętnego konsumenta. Kwestia zakresu obowiązku informacyjnego ciążącego na banku udzielającym konsumentowi kredytu powiązanego z walutą obcą została natomiast wielokrotnie omówiona w orzecznictwie Sądu Najwyższego (por. zwłaszcza wyroki Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22 i z dnia 20 lutego 2023 r., II CSKP 809/22).

W kwestii wymagalności roszczenia konsumenta wynikającego z nieważności umowy kredytu związanej z eliminacją z niej niedozwolonych postanowień umownych, należało dostrzec, że stanowisko skarżącej zdawało się opierać na założeniu, iż złożenie przez konsumenta oświadczenia w przedmiocie dalszego trwania umowy, poprzedzonego pouczeniem o możliwych konsekwencjach jej upadku, jest konstytutywną przesłanką dochodzenia przez konsumenta uprawnień wynikających z restytucyjnego skutku upadku umowy kredytu w związku ze stwierdzeniem w jej treści nieuczciwych postanowień. Zapatrywanie to zostało jednak zanegowane w wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 7 grudnia 2023, C-140/22, *mBank*, ECLI:EU:C:2023:965, w którego sentencji stwierdzono, że art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, że w kontekście uznania nieważności umowy

kredytu hipotecznego zawartej z konsumentem przez instytucję bankową ze względu na to, iż umowa ta zawiera nieuczciwy warunek, bez którego nie może ona dalej obowiązywać, stoją one na przeszkodzie wykładni prawa krajowego, zgodnie z którą wykonywanie praw, które konsument wywodzi z tej dyrektywy, jest uzależnione od złożenia przez tego konsumenta przed sądem oświadczenia, w którym twierdzi on, po pierwsze, że nie wyraża zgody na utrzymanie w mocy tego warunku, po drugie, że jest świadomy z jednej strony faktu, że nieważność wspomnianego warunku pociąga za sobą nieważność wspomnianej umowy, a z drugiej – konsekwencji tego uznania nieważności, i po trzecie, że wyraża zgodę na uznanie tej umowy za nieważną. W późniejszym wyroku z dnia 14 grudnia 2023 r., C-28/22, *Getin Noble Bank*, ECLI:EU:C:2023:992, Trybunał przyjął natomiast, że skuteczność ochrony przyznanej konsumentom przez dyrektywę 93/13 byłaby zagrożona, gdyby konsumenci ci, powołując się na prawa, które wywodzą z tej dyrektywy, byli narażeni na ryzyko nieotrzymania odsetek za opóźnienie od kwot, które powinny im zostać zwrócone ze względu na nieważność takiej umowy od momentu upływu terminu nałożonego na przedsiębiorcę do wykonania świadczenia, po tym jak przedsiębiorca ten otrzyma wezwanie do zwrotu tych kwot.

W orzecznictwie wielokrotnie rozważano również problem abuzywności postanowień umownych zakładających określenie wysokości należności obciążającej kredytobiorcę w umowie kredytu powiązanej z walutą obcą z odwołaniem do kursu waluty obcej ustalanego jednostronnie przez bank (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22 i z dnia 9 września 2022 r., II CSKP 794/22, a także postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 27 kwietnia 2023 r., I CSK 3629/22 oraz powołane tam dalsze orzecznictwo), kwestię warunków umożliwiających ewentualne zastąpienie niedozwolonego postanowienia umownego (por. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 stycznia 2023 r., II CSKP 303/22 i postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 sierpnia 2022 r., I CSK 1669/22 oraz powołane tam orzecznictwo), a także relację między postanowieniami przeliczeniowymi a pozostałymi elementami składającymi się na mechanizm indeksacji kredytu w kontekście możliwości ich samodzielnej oceny pod kątem abuzywności (por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości

Unii Europejskiej z dnia 29 kwietnia 2021 r., C-19/20, *I.W., R.W. przeciwko Bank BPH S.A.*, ECLI:EU:C:2021:341 i nawiązujący do tego stanowiska wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 października 2023 r., II CSKP 820/23, a ponadto wyroki Sądu Najwyższego z dnia 8 listopada 2022 r., II CSKP 1153/22, z dnia 20 lutego 2023 r., II CSKP 809/22, z dnia 28 lipca 2023 r., II CSKP 611/22 i z dnia 19 stycznia 2024 r., II CSKP 874/22, a także postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 29 sierpnia 2023 r., I CSK 4599/22 oraz powołane tam dalsze orzecznictwo).

W judykaturze Sądu Najwyższego wielokrotnie rozważano w tym aspekcie także kwestię proporcjonalności (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 grudnia 2023 r., I CSK 5651/22 i powołane tam szerokie orzecznictwo), przy czym zajmowane w tej mierze stanowisko odpowiada orzecznictwu unijnemu (por. odpowiednio wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 23 listopada 2023 r., C-321/22, *Provident Polska*, ECLI:EU:C:2023:911, w którym stwierdzono, że art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 – w związku z zasadami skuteczności, proporcjonalności i pewności prawa – nie stoi na przeszkodzie temu, by umowa kredytu zawarta między przedsiębiorcą a konsumentem została uznana za nieważną gdy zostanie stwierdzone, że nieuczciwy jest warunek tej umowy określający konkretne sposoby zapłaty kwot należnych tytułem rat oraz że umowa nie może dalej obowiązywać bez tego warunku).

W tym stanie rzeczy, wywody wniosku – w zestawieniu z aktualnym dorobkiem orzeczniczym Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej i Sądu Najwyższego – nie ujawniały potrzeby kolejnej wypowiedzi Sądu Najwyższego w objętej nim materii, z uwzględnieniem publicznoprawnych, ponadindywidualnych zadań skargi kasacyjnej.

Należało zatem odmówić przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Z tych względów, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

(K.G.)

[a]